

دکتر شاهپرک فرح بخش اصفهان

دکتر رویا احمد امرجی

سرشناسه : فرحبخش، شاهپرک، ۱۳۵۱-
 عنوان و نام پدیدآور : متون ادب پارسی / شاهپرک فرحبخش اصفهان، رویا احمد امرجی
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری : ۲۴۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۵۱۴-۲
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : ادبیات فارسی - مجموعه‌ها
 موضوع : Persian Literature - Collections
 شناسه افزوده : احمد امرجی، رویا، ۱۳۴۸-
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۵ م۲ ف۴۰۵ / PIR۴۰۰۵
 رده‌بندی دیوید : ۸۰۸ / ۸
 شمار کتاب‌شناسی ملی : ۴۶۰۵۱۵۵

عنوان کتاب: متون ادب پارسی
 مؤلفان: دکتر شاهپرک فرحبخش اصفهان، دکتر رویا احمد امرجی
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 ویراستار: زهرا یوسفی‌تبار
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۶
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۵۱۴-۲

<http://www.jangal.com>

[email: info@junglepub.org](mailto:info@junglepub.org)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلفان محفوظ است»

فهرست

مقدمه

بخش اول: متون نظم

۲	 (رودکی)	سیاه چشمان
۲	 (رودکی)	زمانه
۲	 (رودکی)	آزاده
۳	 (رودکی)	اهل گیتی
۳	 (رودکی)	پیراهن
۳	 (رودکی)	وسوسه‌ی عاشقی
۳	 (فردوسی)	اندر زادن زال
۶	 (فردوسی)	پژوهش کردن موبدان از زال
۸	 (فردوسی)	پاسخ دادن زال موبدان را
۹	 (بابا طاهر)	رند
۹	 (بابا طاهر)	فریاد
۱۰	 (بابا طاهر)	داد از این دل
۱۰	 (بابا طاهر)	منع
۱۰	 (بابا طاهر)	چرخ گردون
۱۰	 (بابا طاهر)	بی وفا
۱۰	 (بابا طاهر)	آزار
۱۱	 (ناصر خسرو)	عقاب
۱۱	 (ناصر خسرو)	چنار
۱۱	 (ناصر خسرو)	مکافات
۱۲	 (خیام)	روزگار
۱۲	 (خیام)	رفتگان

۱۲		بلبل مست	(خیام)
۱۲		بهشت	(خیام)
۱۲		پرده اسرار	(خیام)
۱۳		ملک کاوس	(خیام)
۱۳		لاله رخ	(خیام)
۱۳		می ناب	(خیام)
۱۳		فردا	(خیام)
۱۴		کوزه؟	(خیام)
۱۴		چهار و هفت	(خیام)
۱۴		اسرار معما	(خیام)
۱۴		مجنون	(سنایی)
۱۵		سیمرغ عشق	(سنایی)
۱۶		وبا	(سنایی)
۱۶		دلشده‌ی مسکین	(انوری)
۱۷		بدخو	(انوری)
۱۷		خط ترسا	(خاقانی)
۱۸		شاه خوبان	(خاقانی)
۱۹		مناظره خسرو با فرهاد	(نظامی)
۲۰		بیداری	(نظامی)
۲۲		داستان عیسی	(نظامی)
۲۳		هفت شهر عشق	
۲۴		اولین مرحله: طلب	
۲۴		داستان شبلی	(عطار)
۲۵		پاسخ رابعه	(عطار)
۲۵		اشک مجنون	(عطار)
۲۵		دومین مرحله: عشق	
۲۶		کشتن معشوق	(عطار)
۲۶		سومین مرحله: معرفت	
۲۷		خواب عاشق	(عطار)
۲۷		چهارمین مرحله: استغنا	

۲۸	سگیان..... (عطار)
۲۸	پنجمین گام توحید است.....
۲۹	تفرید..... (عطار)
۲۹	ششمین مرحله: حیرت.....
۲۹	حیرت..... (عطار)
۳۰	هفتمین مرحله: فقر و فنا.....
۳۰	خبر..... (عطار)
۳۱	در این عزی به رید..... (مولوی)
۳۲	دیوانه شو..... (مولوی)
۳۳	بی خودی..... (مولوی)
۳۳	بی دلی..... (مولوی)
۳۴	حرم کبریا..... (مولوی)
۳۵	آتش بخل..... (مولوی)
۳۵	در آرزوی جانان..... (سعدی)
۳۶	عاشقان بیدل..... (سعدی)
۳۶	سلسله‌ی موی دوست..... (سعدی)
۳۷	لقمان حکیم..... (سعدی)
۳۸	هنرمند فرزانه..... (سعدی)
۳۹	سروستان ملاح..... (امیر خسرو دهلوی)
۳۹	هم مرگ بر جهان شما نیز بگذرد..... (سیف فرغانی)
۴۰	غم عشق..... (عبید زاکانی)
۴۱	چشمه‌ی عشق..... (حافظ)
۴۱	توبه..... (حافظ)
۴۲	نسیم..... (حافظ)
۴۲	اسرار عشق..... (حافظ)
۴۳	باده پرست..... (حافظ)
۴۳	سایه‌ی طوبی..... (حافظ)
۴۴	رسم وفا..... (جامی)
۴۴	حیرت..... (جامی)
۴۵	مالیخولیا..... (جامی)

۴۶	نان و حلوا..... (شیخ بهایی)
۴۷	تمنای وصال..... (شیخ بهایی)
۴۸	دعای شبانه..... (وحشی بافقی)
۴۹	شرح پریشانی..... (وحشی بافقی)
۵۱	مقام رضا..... (صایب)
۵۱	سرمه‌ی خاموش..... (صایب)
۵۲	اجابت دعا..... (صایب)
۵۲	مرغ عشق..... (طبيب اصفهانی)
۵۳	آرزو تنه..... (حزین لاهیجی)
۵۳	بی‌بهری..... (هاتف اصفهانی)
۵۴	راه وصل..... (هاتف اصفهانی)
۵۶	پیام معشوق..... (ایرج میرزا)
۵۷	شعر سنگ مزار ایرج میرزا..... (ایرج میرزا)
۵۷	عود حیات..... (نزال لاهوری)
۵۸	حکایت الماس و زغال..... (نزال لاموری)
۵۹	شکوه پیر زال..... (علی اکبر دهندا)
۶۰	صنم..... (عارف فروینی)
۶۰	وکیل بی‌هنر..... (ملک الشعرای بهار)
۶۰	قفس..... (ملک الشعرای بهار)
۶۱	از ماست که بر ماست..... (ملک الشعرای بهار)
۶۲	خاک وطن..... (میرزاده عشقی)
۶۳	آی آدم‌ها..... (نیما یوشیج)
۶۴	حالا چرا..... (شهریار)
۶۵	به یاد مرحوم میرزاده عشقی..... (شهریار)
۶۶	دو محضر..... (پروین اعتصامی)
۶۹	جفای فلک..... (امیری فیروز کوهی)
۷۰	مرگ قو..... (مهدی حمیدی شیرازی)
۷۰	شعری که زندگی است..... (احمد شاملو)
۷۶	شبانه..... (احمد شاملو)
۷۷	تضمین از محتشم..... (مشفق کاشانی)

۷۸	 (حمید سبزه واری)	محراب کوفه
۷۸	 (فریدون مشیری)	کوچه
۸۰	 (سیاوش کسرای)	آرش کمانگیر
۸۸	 (سیمین بهبهانی)	فعل مجهول
۹۰	 (هوشنگ ابتهاج)	هوا هم این جا زندانی است
۹۱	 (هوشنگ ابتهاج)	یار پسندید مرا
۹۱	 (بیزن جلالی)	جهان از آغاز
۹۳	 (بیزن جلالی)	می خواهی میر
۹۴	 (سهراب سپهری)	روزی
۹۵	 (مهدی اخوان ثالث)	چون سبوی تشنه
۹۵	 (نادر نادرپور)	ستاره‌ی دور
۹۶	 (مظاهر صفا)	دیگر چه می توان گفت
۹۸	 (مظاهر صفا)	ما اعتنا به عالم و آدم نکرده ایم
۹۸	 (مظاهر صفا)	نمی شناسدم
۹۹	 (یدالله رویایی)	پاییز سبز
۱۰۰	 (فرخ تمیمی)	پیوند
۱۰۰	 (محمود مشرف آزاد نهران، م. آزاد)	تنها انسان نیست
۱۰۱	 (فروغ فرخزاد)	پنجره
۱۰۴	 (احمد رضا احمدی)	قضاوت
۱۰۵	 (مجتبی کاشانی)	مدرسه عشق
۱۰۸	 (قیصر امین پور)	اشتقاق
۱۰۸	 (قیصر امین پور)	درد واره ها

بخش دوم: متون نثر

۱۱۲	 (تفسیر طبری)	قصه‌ی ادريس
۱۱۳	 (تاریخ بلعیمی)	جمشید و بیور اسب
۱۱۵	 (تاریخ بیهقی)	حکایت انوشیروان و بزرگمهر
۱۱۷	 (تاریخ بیهقی)	شکیبایی عمرو لیث در سوگ پسر
۱۱۹	 (کشف المحجوب)	حبیب عجمی
۱۲۰	 (سفرنامه ناصر خسرو)	اصفهان

۱۲۱	نابین..... (سفرنامه ناصر خسرو).....
۱۲۱	طبس..... (سفرنامه ناصر خسرو).....
۱۲۲	در حق فرزند و حق شناختن..... (قابوس نامه).....
۱۲۴	در عقوبت کردن..... (قابوس نامه).....
۱۲۵	قاضی..... (سیاست نامه).....
۱۲۸	در احوال شیخ ابوسعید..... (اسرار التوحید).....
۱۲۹	حقیقت و حالات عشق..... (تمهیدات).....
۱۳۰	ابوحسن خراسانی..... (تذکره الاولیا).....
۱۳۱	بارید، غلامی..... (تذکره الاولیا).....
۱۳۲	دختر پادشاه روم..... (کشف الاسرار).....
۱۳۳	علاج خشم..... (اخلاق ناصری).....
۱۳۶	آیین مهمانداری..... (جوامع الحکایات عوفی).....
۱۳۷	دزد نادان..... (کلیله و دمنه).....
۱۳۷	حکایت بازرگان و جواهرساز چنگ و از پادشاه و دمنه).....
۱۳۸	حکایت مرد غافل..... (کلیله و دمنه).....
۱۳۸	حکایت موش و دختر ماه پیکر..... (کلیله و دمنه).....
۱۳۹	بیماری فضل بن یحیی..... (چهارمقاله).....
۱۴۰	امیر منصور سامانی..... (چهارمقاله).....
۱۴۲	زاهد واقعی..... (باب دوم گلستان، اخلاق درویشان).....
۱۴۳	دعای درویش..... (باب هفتم گلستان، در تأثیر تربیت).....
۱۴۳	مجادله‌ی فقیر و غنی..... (باب هفتم گلستان، در تأثیر تربیت).....
۱۴۴	ریاکاری..... (باب دوم گلستان، اخلاق درویشان).....
۱۴۴	دروغ مصلحت‌آمیز..... (باب اول گلستان، در سیرت پادشاهان).....
۱۴۵	چند پند..... (باب هشتم گلستان، در آداب صحبت).....
۱۴۶	داستان خسرو با بزرجمهر..... (مرزبان نامه).....
۱۴۶	کار..... (الهی قمشه‌ای).....
۱۴۹	بگیر و نده..... (جمال زاده).....
۱۵۰	داش آکل..... (صادق هدایت).....
۱۶۰	پاچه خیزک..... (صادق چوبک).....
۱۶۵	سه تار..... (آل احمد).....

بخش سوم: کلیات ادبی

۱۷۰	نشانه گذاری
۱۷۴	سبک های ادبی
۱۷۶	قالب های شعر فارسی
۱۷۶	قالب های شعری
۱۸۰	نثر
۱۸۰	انواع نثر
۱۸۲	تاریخ ادبیات
۲۱۳	تاریخ ادبیات (کتاب های ادبی) با اساس توالی زمانی
۲۲۱	منابع و مآخذ

مقدمه

به نام خدا

درس فارسی عمومی، بدون شک و تردید یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین درس‌هایی است که دانش‌جویان در تمام رشته‌ها- به غیر از رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی- باید بگذرانند؛ بنابراین، گزینش آن‌هایی که برای تمام رشته‌ها مفید و در عین حال جذاب باشد، امری دشوار و یا ممکن به نظر می‌رسد.

آموزش فارسی عمومی در این سال‌ها به دانش‌جویان در رشته‌های متفاوت و گوناگون، همانند رشته‌های مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی، هنر و تربیت‌بدنی- با تفاوت‌های کلیدی و بارزشان- ما را با چالش یک نکته‌ی مشترک کرد:

تمام دانش‌جویان علاقه‌مند به پیشرفت تحصیلی، برطرف کردن مشکلات، پیدا کردن هدف، دانستن آرزوهایشان و یافتن راه‌تدری کاربردی و مناسب برای رسیدن به هدف‌ها و آرزوهای خود هستند.

البته این نکته نباید فراموش شود که ممکن است دانش‌جویان، در بیان هدف‌های خود دچار سردرگمی شوند و یا به عبارت دیگر، هدف‌ها و آرزوهای دراز مدت برای ادامه‌ی زندگی برنگزینند و یا در دوران دبیرستان برای مفهوم زندگی دانش‌کافی به آنان داده نشده باشد.

هنرنمایی، ارزش و اهمیت ادبیات فارسی در این جا خود را به‌خوبی نشان می‌دهد، چرا که این «گنجینه و میراث ارزشمند ملی و فرهنگی» راهکارهای مناسب، سودمند و کاربردی به تمام علاقه‌مندان ارائه می‌کند، ولی بیان آن به زبان نظم یا نثر کهن سبب عدم ارتباط دانش‌جویان با ادبیات فارسی می‌گردد و این عدم ارتباط، عدم درک و در نهایت بی‌علاقگی در پی دارد. همچنین، پیشرفت تکنولوژی و هزاران عامل دیگر، که گفتگو در مورد آن‌ها مجالی دیگر می‌طلبید، موجبات فاصله و دوری دانش‌جویان را از درس فارسی فراهم آورده و سبب شده است که آسیب‌های جبران‌ناپذیری هم به آنان و

هم به کشور عزیزمان «ایران» وارد شود؛ بنابراین سعی شد درس‌ها و متن‌های مفهومی با واژگانی ساده‌تر و کاربردی‌تر برای کتاب پیش رو گزینش شود.

درس آرایه‌های ادبی و دستور زبان فارسی، نه به دلخواه که به اجبار حذف شده است؛ حذف این دو عنوان بنابر پاسخی بود که دانشجویان به پرسش «ادبیات چیست» دادند؟ پاسخ‌شان ما را شگفت‌زده کرد. پیشینه‌ی آنان بر این باور بودند که ادبیات فارسی یا با درس فارسی عمومی، دستور زبان با آرایه‌های ادبی و با تاریخ ادبیات است، برخی از آنان هم گفتند که ادبیات شعر یا نثر است و هیچ‌کدام از آنان اشاره نکردند که ادبیات فارسی یک جهان‌بینی و یا فکر و یا فرهنگی ارزشمند است که به زبان شعر و یا نثر سروده شده و آرایه‌های ادبی زینت‌بخش آن شده است؛ بنابراین تصمیم گرفته شد که به جای پرداختن به اصول و مبانی و یا کلام و آموزش زیباسازی واژه، به آموختن محتوا پرداخته شود.

متوجه نکاتی که در این کتاب درج شده است، دانشجویان رشته‌های دیگر که ملزم به آموختن درس فارسی عمومی هستند به علت عدم درک آرایه‌های ادبی و دستور زبان از خواندن فارسی عمومی به طور کلی رو بگردان می‌شوند و از همان ابتدا با مقاومت درونی آنها مواجهیم - البته با این حس بیگانه نیستیم، رفته رفته هنگام آموختن کامپیوتر به این حس و مقاومت خود پی بردیم؛ که البته چنین امری به روند آموزش آسیبی شدید و جدی وارد می‌کند.

این کتاب با هدف علاقه‌مندسازی دانشجویان به ادبیات فارسی نگاشته شد. گزینش درس‌ها به گونه‌ای است که آموختن مفاهیم این دست چون ایمان، توکل، شکر، صبر، رضایت، عشق، ایثار و... را در بر داشته باشد. اشعار و سبک‌های شعر فارسی، قالب‌های شعر، انواع نثر و تاریخ ادبیات این سرزمین از دیدگاه‌های دیگر نگارندگان است.

شاید سیاست امروزی جهان همانند سال‌های گذشته این باشد که جولان و عرض اندام ایرانیان را در زمینه‌های متفاوت محدود کنند؛ ولی هیچ‌کس نمی‌تواند دنیا توانایی رقابت با پیشینه‌ی زبان و ادبیات فارسی ایران زمین را ندارد و بداند که این گنجینه و میراث فرهنگی را که پیشینیان و گذشتگان ما از آن حفظ و حراست کرده‌اند و به دست ما سپرده‌اند، ارج بنهیم و از آن نگهداری کنیم و به نسل‌های آینده بسپاریم.

شاهپرک فرح‌بخش اصفهان، رویا احمد امرجی

اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی،

واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری